

Foto: Fairtrade / Sean Hawkey

ES Atmežošanas regula: Fairtrade un likumības aspekti

FAIRTRADE

Līdzfinansē Eiropas Savienība

Attiecas uz mikro, mazajiem, vidējiem un lielajiem tirgus dalībniekiem

Pēdējoreiz aktualizēts: 2026. gada 15. septembrī

Attiecīgie tiesību akti

Uzņēmumiem ir jānodrošina, ka ES tirgū laistie izstrādājumi, uz kuriem attiecas ES Atmežošanas regula, atbilst visām 3. pantā noteiktajām prasībām. Tas nozīmē, ka izstrādājumiem a) jābūt neatmežojošiem, b) jābūt ražotiem saskaņā ar attiecīgajiem ražotājvalsts tiesību aktiem; un c) jābūt aptvertiem pienācīgas pārbaudes paziņojumā.

Termins "attiecīgie tiesību akti", kas definēts 2. panta 40. punkta a–h apakšpunktā, aptver virkni tiesisko prasību, kas piemērojamas ražošanas valstī. Atbilstība šiem tiesību aktiem ir būtisks EUDR elements. Uzņēmumiem vispirms būtu jāizvērtē publiski pieejamā informācija un jāapzina attiecīgie tiesību akti valstīs, no kurām tie iepērk preces. Ja, pamatojoties uz pieejamo informāciju, nevar konstatēt nenozīmīgu neatbilstības risku, tiem ir jāsavāc un jāsaglabā dokumenti, kas apliecina atbilstību piemērojamajiem tiesību aktiem.

Kā Fairtrade ir saistīts ar EUDR likumības prasībām?

Fairtrade standarti var sniegt kontekstuālu un orientējošu informāciju, kas var palīdzēt veikt atbilstības EUDR likumības prasībām novērtējumu. Saskaņā ar Fairtrade sertifikāciju ražotājiem ir jāpierāda, ka tie pārzina noteiktu valstu tiesību aktos paredzētās saistības un tās ievēro, tostarp attiecībā uz:

- zemes izmantošanu un zemes īpašumtiesībām;
- darba tiesībām un darba apstākļiem; un
- vides aizsardzību.

Atbilstība šīm prasībām tiek pārbaudīta, veicot revīzijas atbilstoši Fairtrade standartiem. Lai gan šie standarti var pārklāties ar valsts tiesību aktu prasībām, tie nav līdzvērtīgi pilnīgai likumības pārbaudei saskaņā ar EUDR. Fairtrade pati par sevi nevar pilnībā uzņemties tirgus dalībnieku un importētāju pienākumu veikt pienācīgu pārbaudi EUDR ietvaros.

Svarīgi ierobežojumi

Lai gan Fairtrade sertifikācija var sniegt būtisku informāciju:

- tā neaizstāj tirgus dalībnieku pienākumu pārbaudīt ražošanas likumību atbilstoši visiem ar EUDR saistītajiem tiesību aktiem; un
- tā pilnībā neapliecina atbilstību tiesību aktiem, kā to paredz EUDR attiecībā uz pienācīgu pārbaudi.

Fairtrade starptautiskie standarti nosaka ražotājiem un algotiem darbiniekiem pienākumu ievērot valsts likumus par zemes īpašumtiesībām, darba tiesībām un vides aizsardzību.

Papildu informatīvie materiāli:

Riska novērtējums un mazināšanas pasākumi
soli pa solim,
blokshēma

Fairtrade standarti un EUDR likumības novērtēšanas kritēriji

Tabulā sniegts pārskats par indeksiem, kas ir būtiski sākotnējai likumības novērtēšanai. Tajā arī izceltas jomas, kurās Fairtrade standarti daļēji apskata ar EUDR 2. panta 40. punkta a) līdz h) apakšpunktos norādītajām likumības prasībām saistītos jautājumus. Šīs atsauces nav uzskatāmas par apstiprinājumu atbilstībai konkrētām valsts tiesību aktu prasībām, uz kurām attiecas EUDR.

Likumības aspekts saskaņā ar 2. panta 40. punkta a) līdz h) apakšpunktiem	Atbilstošais Fairtrade standarts	Skaidrojums	Citi atsauču avoti
a) zemes izmantošanas tiesības	• SPO standarta 1.1.7. punkts	Ražotājiem ir jābūt tiesībām uz zemi, kurā viņi audzē izstrādājumu, vai arī jābūt iesaistītiem juridiskā procesā, lai noskaidrotu likumīgās tiesības uz zemi.	Starptautiskais īpašuma tiesību indekss
b) vides aizsardzība	• SPO standarta 3.1.1., 3.2.31., 3.2.32. punkts; • Kafijas standarta 3.1.2. - 3.1.8. punkts; • Kakao standarts: 3.4.1. - 3.4.7. punkts; • SPO standarta 3.2.33. - 3.2.37. punkts (saistīts ar biodaudzveidību); • 3.2.38. - 3.2.40. punkts (atkritumu apsaimniekošana); 3.2.43. punkts (enerģijas efektīva izmantošana); 3.2.44. punkts (siltumnīcefekta gāzu emisijas un oglekļa piesaiste); • Kafijas standarts: 3.1.10. - 3.1.13. punkts (attiecas uz konkrēto vidi); • Kakao standarts: 3.2.3., 3.2.5., 3.2.6., 3.2.7. punkts (attiecas uz konkrēto vidi).	Kafijas un kakao standartu termiņš ir 2018. gada 31. decembris. Tajos aplūkoti riska novērtējumi, novēršanas un mazināšanas plāni, kā arī ģeolokācijas datu prasības. Ražotāju organizācijām ir jāveic pasākumi biodaudzveidības aizsardzībai, buferzonu uzturēšanai, savvaļas ražas novākšanas pārvaldībai, izpratnes veicināšanai par retām vai invazīvām sugām, atkritumu atbildīgai apsaimniekošanai un emisiju samazināšanai.	Globālais klimata riska indekss (Germanwatch)
c) noteikumi, kas attiecas uz mežiem, tostarp mežu apsaimniekošanu un biodaudzveidības saglabāšanu, ja tie tieši attiecas uz koksnes ieguvi	nav	nav piemērojams Fairtrade sertifikācijai, jo ir tieši saistīts ar koksnes ieguvi	Mežu platības procentuālās izmaiņas 2015–2025 (FAO) Top 10 saraksti | Pasaules resursu institūts Globālie atmežošanas rādītāji pa valstīm | GFW
d) trešo personu tiesības	• SPO standarta 1.1.7. punkts (zemes un ūdens tiesības); • Kafijas standarta 1.1.2. punkts (eksportētāji nav iesaistījušies vai veicinājuši prettiesiskas darbības, tostarp pirmiedzīvotāju tiesību pārkāpumus); • Kakao standarta 3.1.4. - 3.1.6. punkts (attiecas uz lauksaimniekiem jeb "graudniekiem"); 1.1.2. punkts (eksportētāji nav iesaistījušies vai veicinājuši prettiesiskas darbības, tostarp pirmiedzīvotāju tiesību pārkāpumus).	SPO standarta prasību 1.1.7. punkta pamatā ir SDO C169, kas attiecas uz pirmiedzīvotājiem un ciltīm. Šajā kontekstā trešo personu tiesības nozīmē pirmiedzīvotāju vai vietējo kopienu tiesības.	Pamatiedzīvotāju zemju tiesiskā drošība (LandMark)

Likumības aspekts saskaņā ar 2. panta 40. punkta a) līdz h) apakšpunktiem	Atbilstošais Fairtrade standarts	Skaidrojums	Citi atsauču avoti
e) darba tiesības	• SPO standarts: 3.3.1. - 3.3.6. punkts; • Kafijas standarts: 3.2.1. - 3.2.3. punkts (riska novērtējums, politikas un procedūras, uzraudzības un koriģējošās sistēmas, tostarp diskriminācijas, vardarbības un aizskaršanas darbavietā gadījumā); • Kakao standarta 3.3.2., 3.3.3., 3.3.4., 3.3.8. punkts (vienlīdzīgas iespējas sievietēm un vīriešiem).	Noteikumi, kas paredz cieņu pret strādniekiem lauksaimniecībās un nodrošina aizsargpasākumus pret viņu darba tiesību pārkāpumiem.	Darba tiesību indekss 2024. gadam | CLR – CLR
f) cilvēktiesības, kas aizsargātas saskaņā ar starptautiskajām tiesībām	• SPO standarts: 1.1.6., 3.3.3., 3.3.4., 3.3.5., 3.3.8., 3.3.10. punkts; • Kafijas standarts: 3.2.1. - 3.2.3. punkts (riska novērtējums, politikas un procedūras, uzraudzības un koriģējošās sistēmas, tostarp attiecībā uz bērnu nodarbināšanu un piespiedu darbu); • Kakao standarts: 3.2.1. - 3.2.7. punkts (HREDD novērtējums un turpmākā rīcība); 3.3.1. - 3.3.4. punkts (bērnu nodarbināšanas un piespiedu darba uzraudzības un koriģējošā sistēma un turpmākā rīcība).	Noteikumi, kas paredz cieņu pret strādniekiem lauksaimniecībās un nodrošina aizsargpasākumus pret viņu cilvēktiesību pārkāpumiem.	Ieteikumi cilvēktiesību jomā pa valstīm
g) brīvas, iepriekšējas un apzinātas piekrišanas (FPIC) princips [attiecībā uz pirmiedzīvotājiem]:	• SPO standarts: 1.1.7. punkts; • Kafijas standarts: 1.1.2. punkts (eksportētāji nav iesaistījušies vai veicinājuši prettiesiskas darbības, tostarp pirmiedzīvotāju tiesību pārkāpumus); • Kakao standarts: 3.2.3. punkts (HREDD riska novērtējums), 3.3.7. punkts (plāni neaizsargātu iedzīvotāju atbalstam), 1.1.2. punkts (eksportētāji nav iesaistījušies vai veicinājuši prettiesiskas darbības, tostarp pirmiedzīvotāju tiesību pārkāpumus).	Termins “brīva, iepriekšēja un apzināta piekrišana” pašlaik nav standarta prasību sastāvdaļa, tomēr dažādas prasības aptver pirmiedzīvotāju tiesības.	Pamatiedzīvotāju zemju tiesiskā drošība (LandMark)
h) nodokļu, korupcijas apkarošanas, tirdzniecības un muitas noteikumi	nav	nav ietverts Fairtrade standartos	Korupcijas uztveres indekss

